

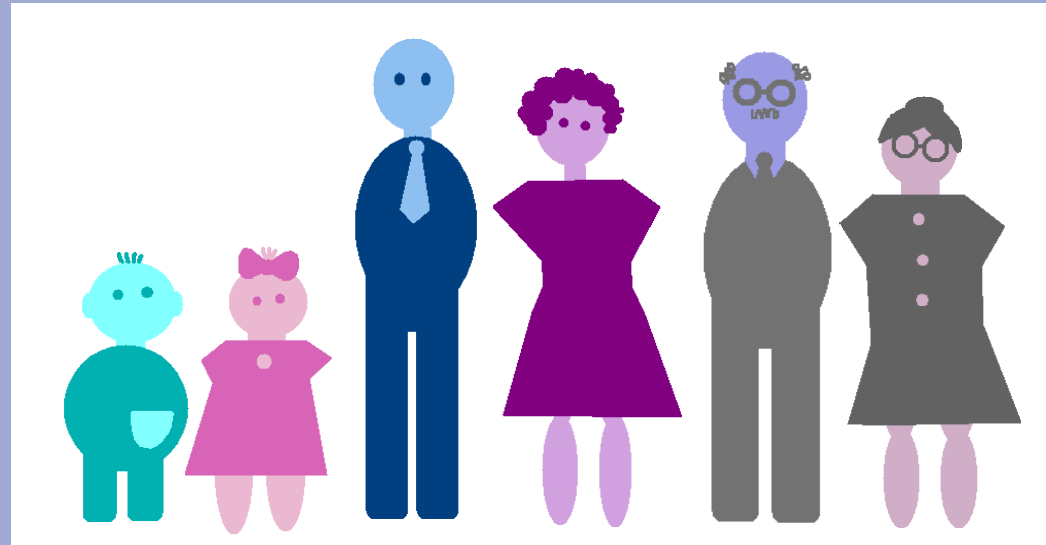
JEDNÁNÍ ODBORNÉ KOMISE PRO DŮCHODOVOU REFORMU

Tým 3 - Komplexní systémové analýzy, zásluhovost a transfery mezi rodinami a státem, Praha, MPSV ČR, 26. 6. 2014

Definice cílů a klíčových parametrů

Podrobná definice jednotlivých cílů a výchozí definice klíčových parametrů

Ing. Otakar Hampl, Ph.D.
MZe ČR

Výchozí úkoly

- Podrobná definice jednotlivých cílů
- Výchozí definice klíčových parametrů
- Zadání požadavků na datové zdroje a analýzy (MF, MPSV, ČSSZ, ČSÚ, ČNB ...)
- Seznam úkolů a dílčích aktivit, plán postupu prací
 - Odsouhlasit metodiku vyčíslení transferů mezi rodinou a státem
 - Definovat vhodné kategorie typů rodin a domácností pro vyhodnocení transferů
 - Dokončit definici klíčových parametrů – konkretizovat vhodné ukazatele (KPI)
 - Doladit zadání pro simulační model MPSV – metodické úpravy a doplnění indikátorů a zadání vstupních dat
 - Ověření transferů pomocí bilančně transferového modelu
- Termín pracovní diskuse k prezentovaným tématům: 3.7.2014 v 9:00
- Termín další pracovní schůzky týmu: 10.7.2014 v 10:00

Analýza systému, zásluhovost a transfery mezi rodinami a státem

Související otázky

Je péče o děti v rodině čistě soukromá zábava (hobby) ... nebo je to také společensky důležitá práce ...?

Do jaké míry závisí dětí počet na ekonomickém očekávání domácností ...?

Jaké jsou základní ekonomické transfery mezi rodinou a společností ...?

Je demografická prognóza neměnná nebo ji může konkrétní politika významně ovlivnit ...?

Jaké to může mít pro rodiče dopady z hlediska pokrivení trhu práce ... ?

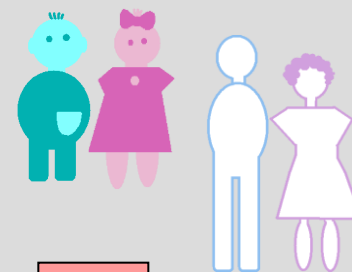
Skryté zadlužení národního hospodářství ČR je horší než se na první pohled zdá

Současný „viditelný“ dluh veřejných rozpočtů se v roce 2014 zvýší 1,79 bilionu Kč

Zároveň do vyrovnané reprodukce chybí za posledních 20 let více než 1 milion nenarozených dětí

Demografické zadlužení státu tak podle odhadů přesáhlo 2 až 3,5 bilionů Kč chybějících investic do dětí (tyto prostředky byly spotřebovány nebo investovány do něčeho jiného)

1 milion chybějících dětí představuje do budoucna 1 milion chybějících tvůrců HDP a plátců daní a odvodů

To do budoucna znamená odhadovaný roční výpadek

- 750 miliard Kč tvorby HDP (v současných cenách)
- 170 miliard Kč výběru daní a odvodů sociálního a zdravotního pojištění

Civilizace bez dětí nemá vlastní budoucnost

Je to problém většiny vyspělých zemí

Určitá forma civilizační skupiny (skupiny národů či jiného kulturně sociálního uskupení) může dlouhodobě přežít jen pokud je sama schopna zajistit alespoň svoji prostou reprodukci

- **To se ale ve většině vyspělých zemí nyní nedaří** (viz většina zemí Evropy, Severní Ameriky, Japonsko, ale také Rusko. Začátkem tisíciletí se k této skupině zemí nově připojila i v Brazílie.
- Brazílie - pokles porodnosti na úroveň pod hranicí prosté reprodukce v roce 2009. V rozhodování dominují ekonomické priority – vzdělání a profese

Brazílie - rok	1960	1970	1980	1990	2000	2009
Úhrnná plodnost	6,3	5,8	4,4	2,7	2,4	1,9

- **Naopak Francie - výrazné snížení daňového zatížení investic do lidského kapitálu pomocí rodinného kvocientu, porodnost ve výši 2,0 a vyrovnaná demografická prognóza**

- Úspěch Francie není díky imigrantům
- Viz srovnání s Německem a Španělskem

Země	Úhrnná plodnost	Podíl imigrantů
Francie	2,0	11,0 %
Španělsko	1,4	13,8 %
Německo	1,4	11,6 %

V zemi, kde se rodí málo dětí, je něco pravděpodobně špatně

V ČR na tento problém upozorňuje například Národní zpráva o rodině (MPSV, 2004), kde se uvádí, že:

„Postindustriální epocha spolu se vznikem sociálního státu vytvořila prostředí velmi znevýhodňující rodinu ...“

„Význam dětí v rámci mezigenerační solidarity jako investice pro hmotné existenciální zajištění ve stáří byl omezen systémem sociální péče a důchodového pojištění, které eliminovalo bezprostřední závislost na dětech.“

„Tvorba lidského kapitálu a plnění dalších funkcí rodiny nejsou materiálně a finančně oceněny, což při ztrátě přímého materiálního nebo finančního užitku z dětí výrazně znevýhodňuje rodiny s dětmi vůči ostatnímu obyvatelstvu“.

Výsledek - nevýhoda pro rodiny s dětmi i pro stát

Národní zpráva o rodině dále přiznává:

„V této situaci se proto jeví zcela přirozeně jako materiálně výrazně výhodnější náhradní formy života bez dětí.“

Dobrovolně bezdětní „singles“ dnes tvoří již více než třetinu v rámci populačních ročníků

„Tento stav je dlouhodobě nepříznivý, neboť jeho **následkem je pokles porodnosti a dokonce úbytek populace.**“

„Narůstající náklady spojené s výkonem (jinak) přirozených funkcí rodiny - současně zvyšují nároky na náhradní výkon těchto funkcí státem.“

Národní koncepce rodinné politiky (MPSV, 2005)

Národní koncepce rodinné politiky (MPSV, 2005)

*„Rodina je prostorem, ve kterém dochází k formování osobnosti člověka, prostorem **tvorby lidského kapitálu**, výchovy a růstu budoucích generací.*

*„**Na její prosperitě závisí rozvoj státu, rozvoj kulturní, sociální i ekonomický...“***

*„...**státní politika musí více zohledňovat zvyšující se hodnotu ušlých příležitostí spojenou s péčí a výchovou dětí.**“*

Jedná se o problém většiny vyspělých zemí

Manfred Spieker ve svém popisu německého systému uvádí, že

- „dochází k obrovskému transferu od rodičů přes děti k bezdětným prostřednictvím systému sociálního pojištění“.
- a „k odměňování bezdětnosti“.
- Spieker to dokonce nazývá „otročením rodin s dětmi penzím pro cizí bezdětné“ a hovoří o „solidaritě naruby“.
- **Proto jedním z cílů vytvořené komise je také analýza a narovnání těchto transferů.**

Komplexní systémové analýzy důchodového systému

Co není systémové: systémové nemusí být nutně to, co je bez výjimek a to co je jednoduché. Sice mohou být jednoduché systémy, ale většina sociálně ekonomických systémů jsou složité systémy s mnoha zpětnými vazbami.

Systémové je to, co je konzistentní s účelem a vnitřním uspořádáním konkrétního systému.

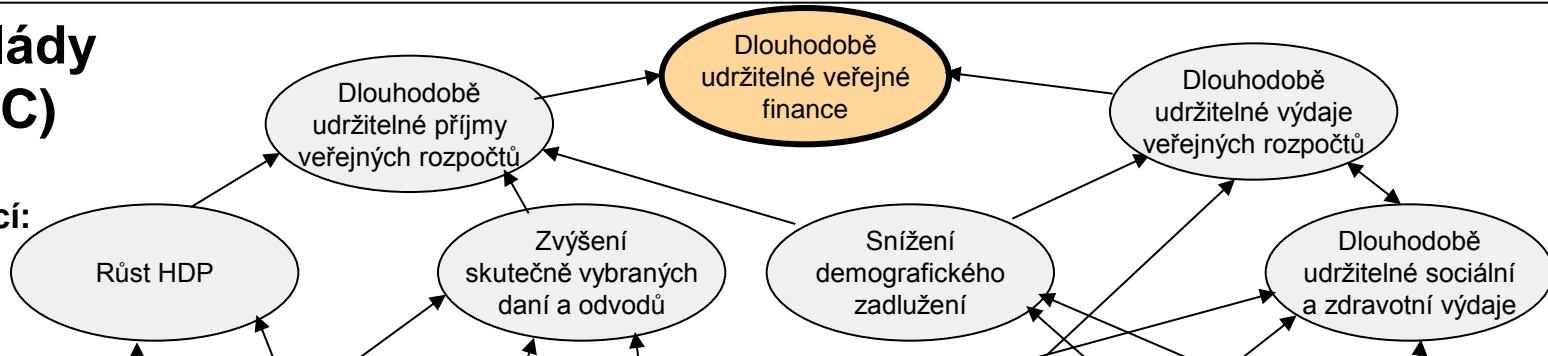
Co je systém: definovaná množina **prvků** a **vazeb** mez nimi uzpůsobená k nějakému **účelu** a fungující v určitém **významném okolí**, která má své **vstupy (zdroje)** a **výstupy** a vykazuje určité **dynamické chování v čase**.

Komplexní parametry

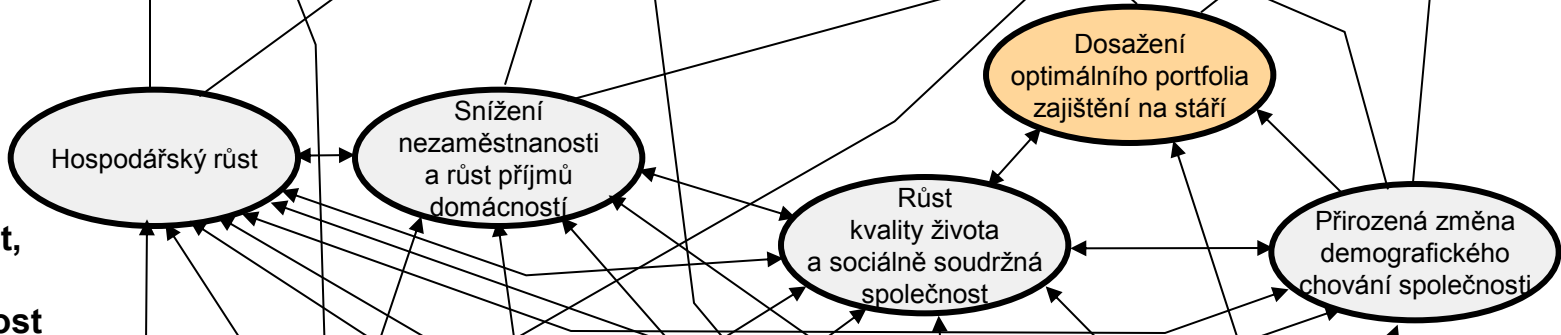
- Dlouhodobá udržitelnost systému z hlediska veřejných financí
- Změny parametrů demografického vývoje a zpětné vazby z hlediska udržitelnosti
- Hospodářský růst, produktivita práce a kapitálu, nezaměstnanost ...
- Kvalita života a sociální soudržnost
- Charakter mezigeneračních a vnitrogeneračních transferů

Mapa cílů vlády (metoda BSC)

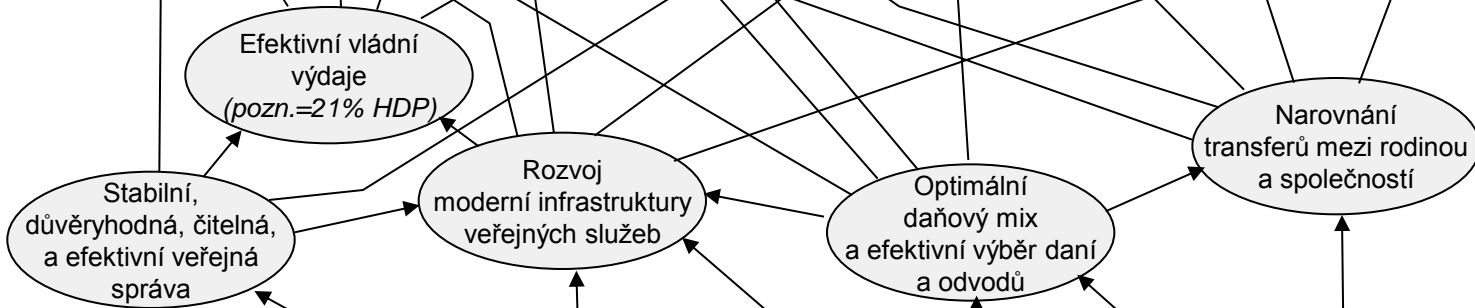
**Perspektiva financí:
Dlouhodobě
udržitelný
rozpočet**

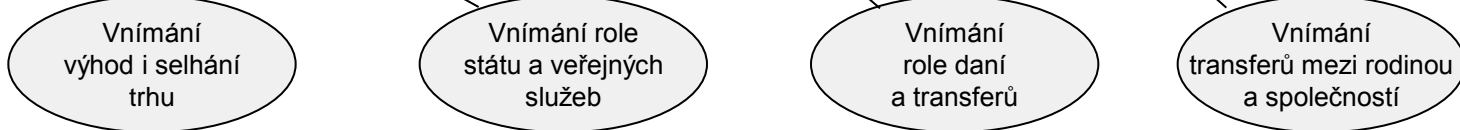
**Hlavní cíle vlády
- Perspektiva
občanů:
Hospodářský růst,
zaměstnanost a
sociální soudržnost**

**Perspektiva
procesů:
Dáme stát
do pořádku**

**Perspektiva
učení se a růstu:
Veřejná diskuse
místo ideologické masáže**

Základní předpoklad úspěšné aplikace systémového přístupu

Jedná se o složitý komplexní systém s mnoha zpětnými vazbami.

Ne všechny vazby bude možné do matematických modelů zahrnout – musí však být zahrnuty do širších analytických hodnocení a posouzeny spolu s výstupy z jiných makroekonomických modelů.

Příliš úzký pohled na systém důchodového pojištění by nutně vedl k fatální suboptimalizaci a dokonce k možnosti chybných závěrů.

Příklady:

- **Do jaké míry je deficit důchodového systému způsoben hospodářskou recesí, vysokou nezaměstnaností a stagnací mezd v důsledku konkrétní hospodářské politiky ... ?**
- **Do jaké míry má smysl prodlužovat věk odchodu do důchodu, nebude-li národní ekonomika schopna vytvořit dostatek pracovních míst pro seniory na jedné straně a zároveň také pro nové absolventy ... ?**

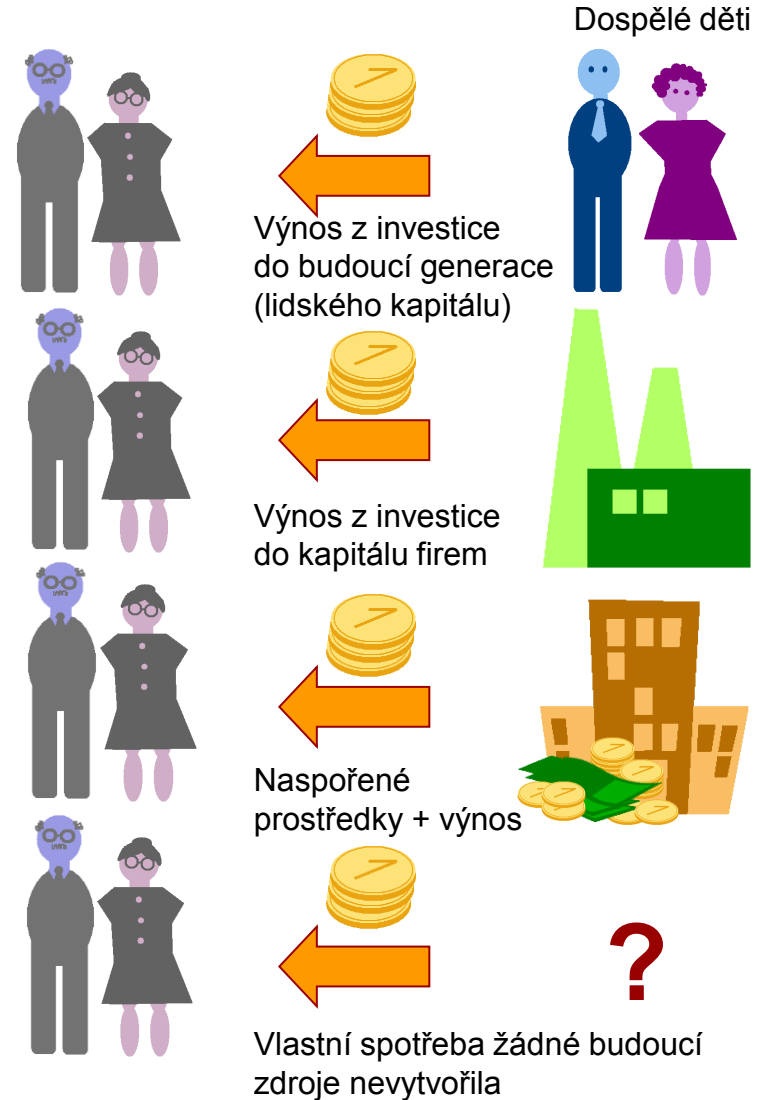
Bez současné investice není možný žádný budoucí příjem

Různé strategie zajištění na stáří

nyňí:

v důchodovém věku:

Strategie domácností pro zajištění stáří si navzájem konkurují

Klíčový problém vyváženosti každé důchodové reformy

Základní strategie domácností pro zajištění stáří si do značné míry konkurují

Rodiny, které investují do nové generace již mají velmi omezené prostředky pro další úspory na stáří – případně nemají žádné

Zásluhovost

Míra zásluhovosti: Důchod plní dvojjedinou roli, a to ochrany příjmu před pádem do chudoby na straně jedné a udržení dosavadní životní úrovně na straně druhé. Posílení principu zásluhovosti v důchodovém systému nesmí být dosaženo na úkor jeho solidární funkce, především oslabení ochrany před chudobou ve stáří.

Cíl Odborné komise č. 4: Navrhnout takové nastavení parametrů systému, při kterém dojde k posílení principu zásluhovosti bez negativního dopadu na ochranu před chudobou u populace důchodců.

Komplexní parametry

- Ochrana příjmu před pádem do chudoby
- Udržení dosavadní životní úrovně, spravedlivé postavení mužů a žen
- Spravedlivé zohlednění všech vstupů do systému – pojistné a práce a náklady na straně rodin i společnosti při výchově nové generace přispěvatelů do systému
- Další parametry – míra zajištění dalších zdrojů systému ... ???

Narovnání transferů mezi rodinami a státem

Narovnání transferů mezi občany, rodinami a státem: Bude analyzována podoba, výše a struktura stávajících transferů zprostředkovaných důchodovým systémem mezi různými typy občanů, rodin a domácností na straně jedné a státem na straně druhé s akcentem na jejich spravedlnost, přiměřenost a efektivnost.

Cíl Odborné komise č. 6: Navrhnout takovou podobu transferů mezi občany, rodinami a státem zprostředkovaných důchodovým systémem, která zajistí vyvážené a všeobecně akceptované postavení všech typů domácností.

Komplexní parametry

- Transfery od ekonomicky aktivní populace k neaktivní – dětem a důchodcům
- Spravedlivé zohlednění všech vstupů do systému – daně, pojistné a práce a náklady na straně rodin i společnosti při výchově nové generace příspěvkatelů do systému
- Vyvážená míra zásluhovosti a solidarity v rámci transferů
- Únosná míra zdanění práce a další možné zdroje
- Systémová zpětná vazba s ohledem na demografický vývoj

Doplňkové důchodové systémy – III. pilíř

Podoba doplňkových důchodových systémů: Bude analyzována efektivita stávající státní podpory doplňkových důchodových systémů s ohledem na jejich motivační funkci pro získání pravidelného příjmu v důchodovém věku a s přihlédnutím k možnostem jednotlivých typů rodin a domácností.

Cíl Odborné komise č. 5: Navrhnout změny parametrů doplňkových důchodových systémů, zejména pak poskytované státní podpory s cílem motivovat k vytváření dlouhodobých úspor na stáří a k využití pro výplatu pravidelné penze a s ohledem na možnosti jednotlivých typů rodin a domácností.

Komplexní parametry

- Míra státní podpory doplňkových důchodových systému
- Míra schopnosti jednotlivých typů rodin a domácností na tuto státní podporu dosáhnout
- Míra vyváženosti solidarity a zásluhovosti
- Míra zapojení jednotlivých zdrojů – pojištěnci, zaměstnavatelé ...

Děkuji za pozornost